

Revistes científiques en format digital a la UAB

Núria Gallart Marsillas

Unitat Tècnica i de Projectes del Servei de Biblioteques UAB

Introducció

La revista científica és una de les eines essencials per a dur a terme la investigació perquè és l'instrument adoptat per a facilitar la difusió dels avenços científics des de fa més de dos-cents anys. És, doncs, un element clau que cal introduir i fer familiar als estudiants en el transcurs del seu aprenentatge de manera que puguin conèixer-ne els mecanismes i usar-la com a instrument d'actualització permanent.

La introducció de les noves tecnologies de la informació i la comunicació (TIC) està propiciant una revolució en la publicació de la revista científica. Com a resposta a una espiral incontenible d'augment de preus en les subscripcions i de la concentració d'empreses editorials, la comunitat científica internacional ha posat sobre la taula la necessitat de reorganitzar el mecanisme de comunicació entre científics i de validació dels resultats de la investigació i està duent a terme experiments de models alternatius basats en l'aplicació de les TICs.

La docència no pot quedar al marge d'aquests canvis i ha d'incorporar les noves formes que s'estan posant en funcionament i donar a conèixer críticament els models existents, tant el tradicional com les formes experimentals, alhora que es fa un bon ús dels avantatges de reaprofitament de recursos que presenten els formats digitals.

Des de l'any 1996 la Universitat Autònoma de Barcelona disposa d'accés a revistes científiques digitals de tipus comercial, sigui en col·leccions locals com la desenvolupada en el projecte DECOMATE o bé a través de plataformes remotes organitzades i gestionades per les pròpies editorials i per altres intermediaris. L'ús d'aquestes revistes s'ha incorporat als procediments habituals de la recerca i de la docència a la nostra universitat amb 327.215 articles recuperats durant l'any 2003.

Contractació consorciada

La primera fita a destacar dels darrers anys és l'augment espectacular del nombre de revistes disponibles en formats digitals i accés en línia, tant de tipus comercial com d'edició exclusiva per Internet i difusió lliure. Dels 34 títols comercials que la universitat va contractar l'any 1996 dins el projecte Decomate s'ha passat durant l'any 2003 a poder-ne consultar 5.934 en línia, dedicats a totes les àrees de coneixement.

Aquest increment ha estat possible gràcies a la contractació de l'accés per "paquets editorials", és a dir, la totalitat del catàleg de revistes de les editorials corresponents. Aquesta contractació massiva, realitzada a través del *Consorci de Biblioteques*

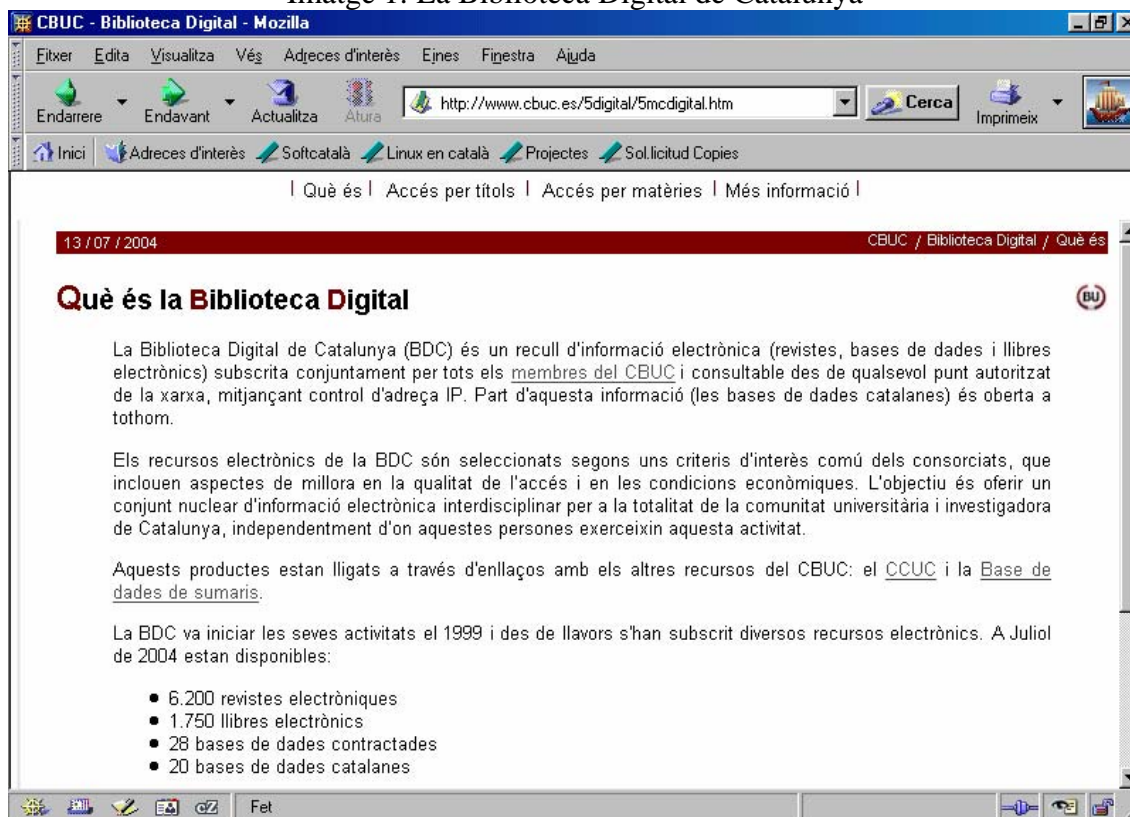
Universitat de Catalunya (CBUC) i de la *Fundació Biblioteca Josep Laporte* (FBJL) ha suposat la disponibilitat en versió digital de gran part de les revistes més importants i, alhora, la incorporació de molts títols que no s'haurien subscrit individualment per qüestions de pressupost però que cobreixen buits temàtics en les col·leccions de la universitat.

A través de la contractació conjunta de les biblioteques universitàries del CBUC s'ha pogut atreure finançament addicional i s'han pogut negociar unes millors condicions econòmiques, fent front així a la pressió originada en la concentració d'empreses editorials d'aquests darrers anys.

Alguns dels paquets disponibles més importants són:

American Chemical Society, American Institute of Physics, Blackwell Synergy, Business Source Elite, Elsevier ScienceDirect, EmeraldInsight, IEEE Xplore, JSTOR, Kluwer Online, Kluwer Law International, Nature Journals, PCI Full Text, ProQuest Medical Library, Science, SpringerLink i Wiley Interscience.

Imatge 1: La Biblioteca Digital de Catalunya

Interconnectivitat

En segon lloc cal fer esment de la interconnectivitat dels diferents recursos – catàlegs, cercadors, bases de dades especialitzades – que és un dels grans avenços del nou entorn. Avui ja és una realitat el vell somni de l'investigador de consultar la base de dades del seu àmbit i passar directament de la bibliografia obtinguda al document primari sense moure's del seu despatx.

Veiem-ne alguns exemples:

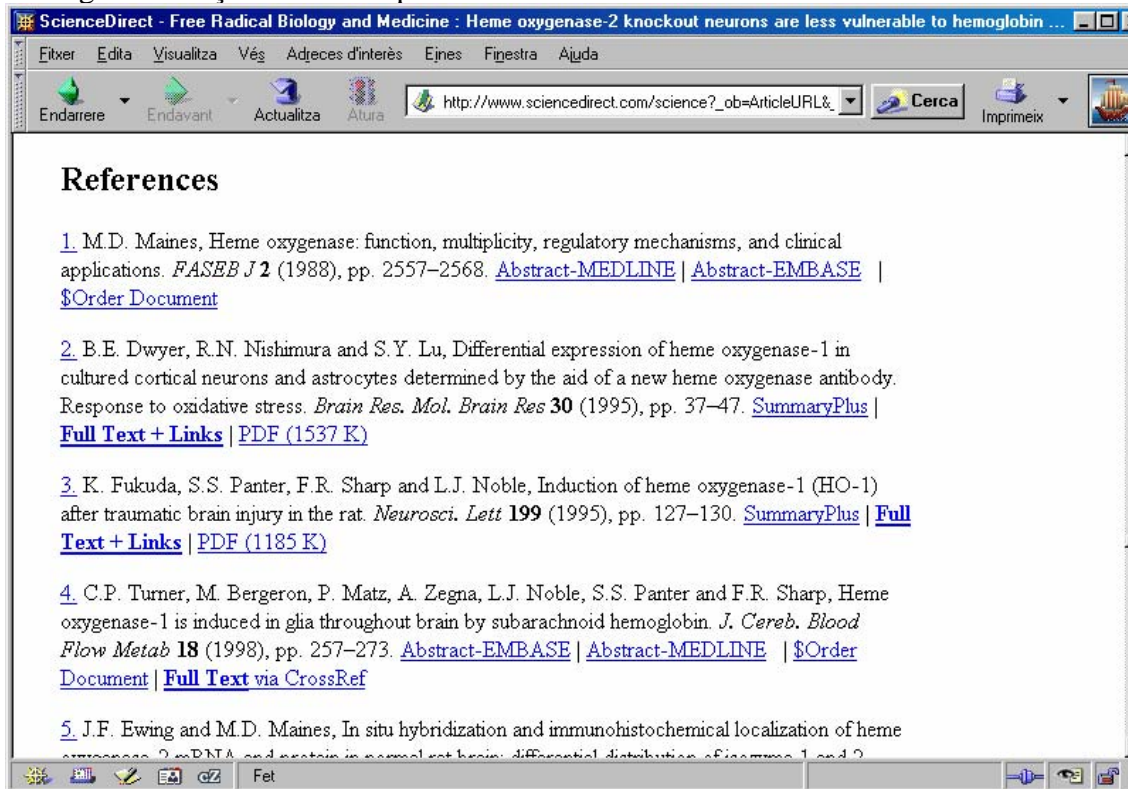
La imatge 2 correspon als resultats d'una cerca per les paraules clau *apoptosis* AND *oxygenase* a les bases de dades *Biological Sciences*, *Medline* i *Toxline* de l'editorial Cambridge Scientific Abstracts. La cerca s'ha realitzat simultàniament en totes les bases de dades. Els resultats obtinguts s'han seleccionat i en la cita apareix la menció "Full-Text" quan consta que la UAB disposa d'una subscripció amb accés al text complet de l'article citat. L'enllaç duu directament a aquest article en el servei editorial que correspongui.

Imatge 2: resultat de cerca múltiple amb enllaç a text complet

The screenshot shows a web browser window titled "Cambridge Scientific Abstracts Internet Database Service - Mozilla". The address bar contains the URL "http://oh1.csa.com/htbin/ids65/procskel.cgi". The page header includes the CSA logo and "Internet Database Service" with navigation links like "Noticias", "Hot Topics", and "Soporte". On the right, there is a banner for "Servei de Biblioteques UAB" with the text "NEW! Try QuikBib Today!". Below the header, there are buttons for "Cambiar área temática", "Cambiar Base de Datos", and "Ayuda". The main content area is titled "Resultados de búsqueda" and shows "7 Marked Records". A search filter "Mostrar: cita" is visible. Two records are displayed, each with a "Full-Text" link. The first record is from the Journal of Biological Chemistry, Vol. 279, no. 11, pp. 10677-10684, dated 12 Mar 2004. The second record is from the Journal of Neurochemistry, Vol. 85, no. 5, pp. 1247-1261, Jun 2003.

La imatge 3 correspon a les referències bibliogràfiques d'un dels articles localitzats durant la cerca. S'observa l'existència d'enllaços a resums disponibles en diferents bases de dades especialitzades i d'enllaços directes als articles citats i a serveis d'obtenció de documents de pagament.

Imatge 3: enllaços a text complet i serveis d'obtenció de documents des de referències

En la imatge 4 veiem un exemple de cerca en la base de dades de sumaris del CBUC que aporta l'accés a l'article complet d'un professor de la UAB publicat en accés lliure a través de la plataforma UABPubD del Servei de Biblioteques.

Imatge 4: resultat de cerca amb enllaç a text complet de lliure accés

CERCA DINS ELS SUMARIS - Mozilla

http://sumaris.cbuc.es/cgiis/busca.cgi?debug=&titol=&titol

Base de Dades de Sumaris

Consorci de Biblioteques Universitàries de Catalunya

Nova cerca

► **Autor="Gomez Pallares"**

23 articles trobats

Autor:	Gómez Pallarès, Joan
Títol:	Poesia sobre pedra: l'altar dedicat a Fusc de Tarragona (CIL II 4315, RIT 445), revisitat
En:	Faventia [text complet d'accés lliure] 1998_Vol.20_Num.2

Autor:	Gómez Pallarès, Joan; Pardo Pastor, Jordi; Miravalles, Ana Cecilia; Torné Teixidó, Ramon; Martí, Ramon; Villalba, Pere
Títol:	Ressenyes: Ripoll, G.; Gurt, J.M. (eds.) Sedes Regiae (ann. 400-800); Martínez Gázquez, J. (ed.) Petri Galleci Opera Omnia quae exstant. Summa de Astronomia. Liber de Animalibus. Regitia domus; Álvarez Hernández, A. La poética de Propercio (autobiografía artística del

http://sumaris.cbuc.es/

Usos permesos

La major facilitat en l'accés i en la reutilització dels recursos digitals respecte als recursos impresos fa que es plantegin dubtes i debats sobre els límits d'ús i el respecte a la propietat intel·lectual. Els docents han de ser transmissors per excel·lència de la cultura del bon ús, pel seu doble vessant d'autors i d'usuaris de recursos.

Apuntem doncs unes normes bàsiques com a guia del docent que s'inicia en el campus virtual i vol assessorar als seus alumnes.

La legislació de propietat intel·lectual és aplicable a les revistes digitals com ho és a qualsevol altra producció intel·lectual sigui en el suport que sigui. Aquesta legislació està en vies de modificació justament per clarificar la seva aplicació en el nou entorn digital interconnectat en el sentit d'una major protecció dels autors.

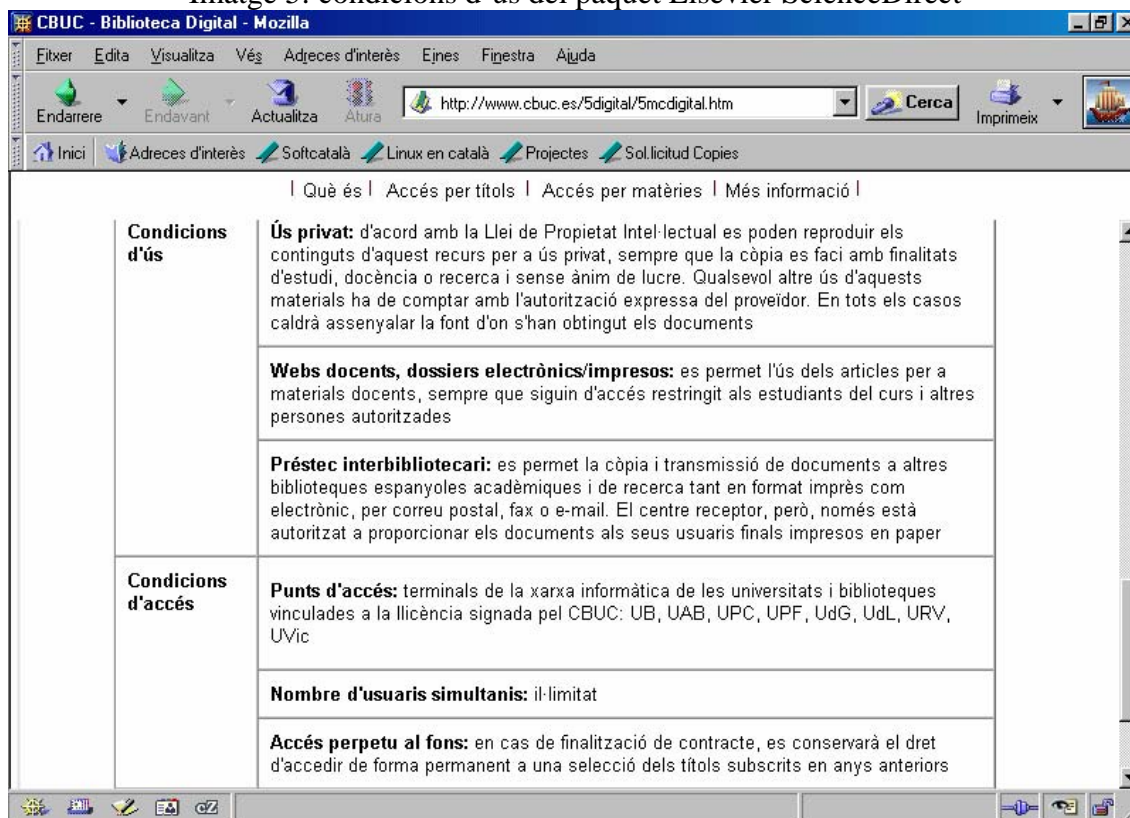
Es pot trobar la legislació vigent i algunes respostes ràpides a preguntes freqüents a l'adreça: <http://www.mcu.es/propint/index.html>

Dins aquest marc general cal però tenir en compte que les revistes digitals de tipus comercial han estat subscrites per la universitat a través de llicències en les quals s'estipulen les condicions d'ús concretes aplicables a aquestes revistes. Aquestes condicions d'ús inclouen la consulta i reproducció per a ús privat per part de tots els

membres de la comunitat universitària i, en alguns casos, també la inclusió temporal en dossiers docents.

El CBUC prepara per a cadascun dels paquets contractats una fitxa amb informació sobre les condicions aplicables a aquell recurs concret. D'altra banda, les condicions generals per a l'usuari final solen estar disponibles en la plataforma de servei del proveïdor.

Imatge 5: condicions d'ús del paquet Elsevier ScienceDirect

Evolució de l'ús 2001-2003

L'ús de la revista científica ha estat sempre relacionat fonamentalment amb les tasques dels investigadors i amb els treballs de recerca dels doctorands. Per a la biblioteca era difícil seguir l'ús dels diferents títols i la transcendència de cadascun d'ells en la seva àrea de coneixement i línia d'investigació i s'havia de refiar únicament del criteri i de les demandes dels usuaris principals que en ocasions en monopolitzaven l'ús.

La incorporació de les TICs, els nous models experimentals i la contractació massiva per part dels consorcis bibliotecaris ha posat a l'abast de tota la comunitat universitària en el propi lloc de treball – aula, despatx, a casa i durant l'estada temporal en una altra institució – la major part dels títols disponibles anteriorment i molts d'altres. D'altra banda, s'ha produït un canvi en l'estratègia d'adquisició dins del marc del treball

conjunt dels consorcis que prioritza l'accés digital i possibilita l'anul·lació de les subscripcions en paper amb l'estalvi de costos de gestió del paper que això suposa. La preservació de les col·leccions es considera tasca conjunta i es preparen accions compartides.

Algunes dades permetran fer-se una idea de l'evolució recent en l'ús de les revistes contractades. De l'any 2001 al 2003, el nombre de títols disponibles s'ha triplicat mentre que els articles recuperats s'han quadruplicat. I creiem que només és l'inici!

	2001	2002	2003
Títols	2.100	3.646	5.934
Articles recuperats	74.234	143.908	327.215
Usuaris potencials	39.603	40.208	38.984
Articles rec/usuari	1,87	3,58	8,39

Conclusions

Els canvis introduïts per la difusió digital de les revistes científiques són de gran importància i han de ser tinguts en compte pels docents en la seva tasca de formació dels alumnes en la metodologia científica i en la cerca d'informació per a la investigació.

El treball en el campus virtual permet treure el màxim profit de les disponibilitats de textos en línia i la seva integració en els recursos docents, sempre respectant les condicions d'ús acordades en les llicències i la normativa general de propietat intel·lectual.

http://magno.uab.es/ides/jornades/arxius/revistes_cientifiques.pdf

Consulta: 23-8-2005